

היום נלמד בעזרת ה':

נדדים דף מג

נמרא: (פירשנו את הסוגיא להלן לפי גירסת הגמ' וכפי' התוס', אמנם הר"ן גרס 'לא ילוה ממנו' ע"ש).

בשלמא לא ילונו: כלומר בשלמא 'לא ילונו' = המדיר למודר, כלומר לא יקח המודר הלוואה מהמדיר כי הוא נהנה ממנו, אבל מדוע 'לא ילוה הימנו' = מדוע אסור למדיר לקחת הלוואה מהמודר?

ולאחר מכן הגמ' מקשה שוב:

ובשלמא לא ילוה הימנו: כלומר בשלמא בהלוואה היה אפשר לתרץ שאסור למדיר ללוות מהמודר - כי המדיר מחזיר לו מעות טובות יותר (שנסחרות יותר בשוק) ונמצא מהנהו. וכן במכירה אסור למדיר לקנות מהמודר כי מדובר 'בזבינא מציעא' = מכר ממוצע שגם הלוקח וגם המוכר נהנים מהעסק (-תוס') או 'בזבינא דרמי על אפיה' = מכר גרוע שהמוכר נהנה (-מפרש). [כפי שלמדנו לעיל (לא).] 'בזבינא חריפא' רק הלוקח נהנה, 'בזבינא דרמי על אפיה' רק המוכר נהנה, ו'בזבינא מציעא' שניהם נהנים]. אבל בהשאלה קשה מדוע אסור למדיר לשאול חפץ מהמודר?

כגון שנדרו הנאה זה מזה: ולכן לשניהם אסור להנות זה מזה. ואף שאם כן הדבר פשיטא? המשנה באה לחדש שאפילו ויתור אסור במודר הנאה וכדעת רבי אליעזר, והחידוש הוא שגם הלוואה מכירה והשאלה נחשבות לויתור.

גזירה לשאול משום להשאיל: כלומר מדובר באמת באופן שרק אחד מהם מודר מהשני, ובעיקרון היה אמור להיות מותר למדיר לשאול מהמודר, אלא שאנו חוששים שאם נתיר לו הוא יבוא גם להשאיל לו בחזרה. וכן בהלוואה הוא ילוה לו בחזרה. וכן במכירה יש לחשוש שאם נתיר 'בזבינא חריפא' (שבו הלוקח-המדיר נהנה ולא המוכר-המודר) הוא יבוא לקנות ממנו גם 'בזבינא מציעא' או 'בזבינא דרמי על אפיה' שאז המוכר-המודר נהנה.

(המשך בדף הבא ↓)

יוצא לאור ע"י:

"אור הספר התורני" הוצאה לאור
052-7628377

להצטרפות:

mabatladaf18@gmail.com

052-342-4473

*

משנה: אמר לו השאילני פרתך: ביקש מחבירו שישאיל לו את הפרה שלו, ואמר לו חבירו הפרה אינה פנויה כי אני צריך להשתמש בה. ומתוך כעסו על שחבירו לא משאיל לו את הפרה נדר על עצמו 'קונם שדי שאני חורש בה לעולם'. ולכן אם הוא רגיל תמיד לחרוש בעצמו אנו אומרים שהוא התכוין רק לאסור את עצמו, אך מותר לו לחרוש על ידי פועלים. אבל אם הוא תמיד חורש על ידי פועלים, אנו אומרים שהוא התכוין לאסור את 'הנאת החרישה' עליו וממילא גם על ידי פועלים אסור.

המודר הנאה מחבירו ואין לו מה יאכל: אדם שהדיר את חבירו שלא יהנה ממנו, אך לאחר מכן הוא רואה שלחבירו אין מה לאכול - הוא יכול ללכת לחנוני שמכיר אותו ולספר לו את הסיפור בלי לומר לו מה לעשות. ואז החנוני מבין מה עליו לעשות, והוא נותן למודר הנאה אוכל, ולאחר מכן הוא גובה את התשלום מהמדיר. הטעם שמותר לעשות כן משום שהמדיר לא מתחייב לשלם לחנוני על המזונות והחנוני לא יכול לתבוע אתו על כך ולכן אינו נחשב לשלוחו.

[הר"ן מציין שיש לו עוד אפשרות: להכריז 'כל הזן אנו מפסיד', אלא שבחנוני יש חידוש גדול יותר מאשר לומר 'כל הזן אינו מפסיד'. כי שם הוא לא אומר לאף אדם במיוחד, אבל כאן שהוא הולך לחנוני המכירו נראה הדבר כאילו הוא מצווה אותו לעשות את השליחות, וקמ"ל שמותר].

ביתו לבנות: למודר הנאה אין כסף לבנות בית או לבנות גדר או לקצור את השדה שלו. הולך המדיר לפועלים ואומר להם כנ"ל.

היו מהלכין בדרך: המדיר והמודר יחדיו. ולמודר אין מה לאכול, המדיר נותן לאיש אחר מזונות במתנה והמודר בא ולוקח ממנו.

ורבי יוסי אוסר: להפקיר את המזונות בכדי שיזכה בהן המודר הנאה.

גמרא: קסבר הפקר כמתנה: כשם שהאומר 'הריני נותן מתנה לפלוני' הוא יכול לחזור בו עד שהוא יתן את המתנה בפועל, כך האומר 'הרי זה הפקר' הוא יכול לחזור בו עד שיזכה בו משהו. ואם כן לא יצא החפץ מרשותו של המפקיר עד שיזכה בו הזוכה, ולכן אסור למדיר להפקיר בשביל המודר כי נחשב הדבר שהוא זוכה מידינו של המדיר.

מתיב רבי אבא: בביריתא מבואר שלדעת רבי יוסי אסור למודר לזכות במאכל המופקר רק בזמן שהנדר קדם להפקר, אבל אם קודם כל הוא הפקיר ואחר כך הוא נדר עליו - מותר למודר לזכות במאכל המופקר.

(המשך בדף הבא ↓)

והרי אם המאכל נשאר ברשותו של המפקיר עד שיזכה בו הזוכה, הנדר היה צריך לחול גם לאחר ההפקר וממילא היה אסור למודר לזכות בו גם באופן זה?

רבי אבא שהקשה מתרץ: הוא מוטיב לה וכו'! אמנם בעיקרון הנדר יכול היה לחול גם על מה שכבר הפקיר, אך מכיון שדעתו של הנודר אינה על מה שהפקיר, ממילא הנדר לא חל על ההפקר ומותר למודר לזכות בו. (ומדובר שהוא הדיר אותו בסתם מכל נכסיו, ולא במפורש מהמאכל המופקר כי אז היה הנדר חל עליו).

מקצתן לראשון וכולן לשני: מי שיש לו שני עבדים והוא נתן לעבד הראשון את מקצת נכסיו במתנה, ולאחר מכן נתן לעבד השני את כל נכסיו במתנה – הדין הוא שהעבד הראשון לא קנה כלום, ואילו העבד השני קנה את כל הנכסים כולל את העבד הראשון.

טעם הדבר כי הכלל הוא 'כל מה שקנה עבד קנה רבו' שהרי העבד שייך לאדונו, וכאשר האדון הקנה לעבד הראשון רק את מקצת נכסיו אנו חוששים שהוא בודאי התכוין להשאיר את העבד עצמו מחוץ למתנה, וממילא העבד הראשון לא קנה כלום. אבל העבד השני שלו הקנה את כל נכסיו יצא לחירות, כי הרי הוא כלול בתוך הנכסים, וממילא קנה את עצמו וקנה את כולם כולל העבד הראשון שהוא חלק מהנכסים.

מכאן מוכח שאפילו שהאדון כבר נתן לעבד הראשון מקצת מהנכסים, כשהוא נתן לעבד השני את כל הנכסים הוא התכוין לתת לו הכל כולל את מה שנתן לראשון. ואם כן גם המפקיר ואחר כך נודר, כוונתו לנדור גם על מה שכבר הפקיר? (פירשנו על פי ה"ר).

גזירה משום מתנת בית חורון: המעשה מובא לקמן (מח' ע"א):

"מעשה באחד בבית חורון, שהיה אביו נודר ממנו הנאה, והיה משיא את בנו [והוא רצה שאביו יוכל לאכול בסעודה] ואמר לחבירו - 'חצר וסעודה נתונים הינן לפניך אלא כדי שיבא אבא ויאכל עמנו בסעודה'. אמר [חבירו] - 'אם שלי הן, הרי הן מוקדשים לשמים'. אמר לו - 'נתתי לך את שלי כדי שתקדישם לשמים?!' אמר לו [החבר] - 'נתת לי את שלך, אלא כדי שתהא אתה ואביך אוכלים ושותים ומתמצים זה לזה, ויהיה עוון תלוי בראשי'. אמרו חכמים: כל מתנה שאינה [במצב כזה] שאם הקדישה תהא מקודשת, אינה מתנה". כי אז מתברר שהמתנה לא היתה באמת מתנה גמורה וממילא ישאר עליה איסור הנדר.

ולכן גם כאן רבי יוסי חושש שההפקר לא יהיה באמת הפקר גמור, ואז ישאר על המזונות איסור הנדר.

*

תניא המפקיר את שדהו: תקנו חכמים שהמפקיר את שדהו יוכל לחזור ולזכות בה עד שלושה ימים, ואפילו אם יזכה בה אדם אחר בינתיים הוא לא יזכה בה. אבל לאחר שלושה ימים כבר אינו יכול לחזור בו (גם אם אף אחד לא זכה בה בינתיים).

טעם הדבר, משום שהיו אנשים רמאים שהיו רוצים להיפטר מלתת תרומות ומעשרות ולכן היו מפקירים את שדותיהם ומיד זוכים בהם בחזרה, וההפקר פטור ממעשר. ולכן תקנו חכמים שכל ג' ימים הראשונים אם הם יחזרו בהם הם יזכו בשדותיהם בחזרה, ונמצא שההפקר לא חל וממילא השדה נשארה שלהם כבתחילה והם חייבים במעשרות.